

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України як навчальний посібник
(Лист 1/11-4343 від 26.02.2013 р.*

Київ 2013

УДК 35.088.6 (075.8):159.9

ББК [REDACTED]

Рецензенти:

Москалець Віктор Петрович

доктор психологічних наук, професор;

Орбан-Лембрик Лідія Ернестівна

доктор психологічних наук, професор;

Пашко Людмила Андріївна

доктор наук з державного управління, професор.

Рекомендовано до друку Вченою радою

*Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(протокол 11/519 від 31 жовтня 2012 р.)*

Психологія управління: навчальний посібник / Д. І. Дзвінчук, Н. Г. Діденко, О. К. Любчук, В. І. Малімон / За загальною редакцією професора Д. І. Дзвінчука. – К.: **Видавництво?**, 2013. – 292 с.

Навчальний посібник містить теоретичний і фактологічний матеріал для проведення лекційних занять з дисципліни «Психологія управління». Навчальний посібник підготовлено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни, чинного навчального плану підготовки магістрів за спеціальністю «Державна служба».

Посібник буде корисним для широкого загалу читачів: слухачів, студентів, які навчаються за галузями знань «Державне управління» та «Психологія», а також економістів, менеджерів, науковців, урядовців, представників неурядових громадських організацій, політиків, соціальних та педагогічних працівників.

ISBN [REDACTED]

© Д. І. Дзвінчук, 2013

© Н. Г. Діденко, 2013

© О. К. Любчук, 2013

© В. І. Малімон, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ	
1.1. Психологія управління як галузь знань, сфера практичної діяльності	7
1.2. Еволюція психолого-управлінської думки: теоретичний аналіз	11
1.3. Методологія і методи психології управління	22
1.4. Психологічна компетентність – база розвитку державного службовця	32
ТЕМА 2. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ	
2.1. Поняття особистості	44
2.2. Розвиток психіки і поведінка	47
2.2.1. Організм і психіка	47
2.2.2. Психіка і особистість	49
2.2.3. Розвиток психіки і поведінка живих істот	51
2.2.4. Свідомість і підсвідомість особистості	55
2.3. Психологічна структура особистості	63
ТЕМА 3. ОСНОВНІ БІОСОЦІОПСИХІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ УПРАВЛІНЦЯ	
3.1. Поняття про темперамент	72
3.2. Тип мислення	82
3.3. Характер і акцентуації особистості	85
3.4. Інтелект як важлива складова управлінського потенціалу особистості	92
ТЕМА 4. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ	
4.1. Теоретико-методологічні основи дослідження взаємозв'язку психічного, психологічного й соціального здоров'я	109
4.2. Здоров'я і порушення психіки	115
4.3. Захисні механізми особистості як фактор збереження цілісності «Я» – структури особистості	120
4.4. Синдром емоційного вигорання: симптоматика та профілактика	135
ТЕМА 5. ПСИХОЛОГІЯ МОТИВАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	
5.1. Базові поняття та сутність мотивації людських ресурсів державної організації	146

5.2. Мотивація державних службовців: вітчизняний та зарубіжний досвід	163
5.3. Феномен авторитету державного службовця	172

ТЕМА 6. КОНФЛІКТИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

6.1. Конфлікт: еволюція поняття від філософії до державного управління	180
6.2. Фактори, прояви та види конфліктів на державній службі	185
6.3. Конфліктологічна компетентність державного службовця	194

ТЕМА 7. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

7.1. Керівник: суть, зміст, функції та психологічні властивості	203
7.2. Психологічна готовність до професійної діяльності керівника	216
7.3. Управлінське лідерство як запорука ефективності функціонування сфери державного управління	225

ТЕМА 8. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ

8.1. Стиль діяльності керівника в органах державного управління та місцевого самоврядування	239
8.2. Визначення провідного стилю управління	245
8.3. Креативне управління й ефективність організації	250

ГЛОСАРІЙ	257
-----------------	-----

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ»	269
--	-----

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	273
---	-----

ПЕРЕДМОВА

Формування ефективних взаємовідносин у державно-управлінській діяльності великою мірою залежить від врахування психологічних закономірностей, які діють у системі суспільних зв'язків. Результативність управлінської діяльності має виходити з усвідомлення реальних соціально-психологічних явищ, які супроводжують процеси суспільного розвитку, необхідності потреби підвищення психологічної компетентності державного службовця.

Основне призначення навчального посібника – забезпечити необхідні умови для засвоєння психологічних основ діяльності державних службовців як передумови ефективного управління. Метою даної роботи авторів є не лише бажання закласти базу знань із проблем підготовки й підвищення кваліфікації державних службовців та їх психологічної компетентності, а й надати можливість набути практичні навички самооцінки психологічних властивостей та допомогти усвідомити, що саме ґрунтовна психологічна компетентність – основа прогресуючого розвитку публічного урядовця.

Для досягнення цієї мети у навчальному посібнику зібрано в єдиний комплекс знання, що стосуються публічної служби, підвищення компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування через призму психологічних властивостей управлінської діяльності. Особлива увага акцентується на практичних навиках роботи та шляхах активізації особистого життєвого досвіду управлінця.

Навчальний посібник містить змістовний та великий фактичний матеріал, практичні психологічні поради щодо розвитку управлінських умінь та навичок, формування лідерських рис державних службовців, рекомендації щодо самоудосконалення особистості управлінця. Автори прагнули поєднати принципи науково-теоретичного пізнання і доступності для сприймання викладеного матеріалу, що слугуватиме не тільки вирішенню проблем самопізнання (як основи самоудосконалення), а й сприятиме процесу інтенсивного засвоєння психологічних знань.

Основою для написання навчального посібника слугувала типова програма з предмету «Психологія управління», що розрахована

насамперед для слухачів магістратури за спеціальністю 8.15010002 «*Державна служба*» освітньої галузі «*Державне управління*». Разом з тим, даний посібник може стати у нагоді студентам вищих навчальних закладів освіти, державним службовцям і працівникам органів місцевого самоврядування, фахівцям та дослідникам управлінської галузі.

Сподіваємось, що засвоєння матеріалу посібника спричинить бажання до подальшого самовдосконалення психологічної компетентності на основі усвідомлення важливості саме цього виду компетентності для успішної управлінської діяльності. Активна праця над матеріалами посібника має сформувані вміння здійснювати самооцінку психологічних властивостей за різними методиками та сприятиме якісному аналізу результатів повсякденної діяльності на ґрунті здобутого рівня психологічної компетентності, допоможе робити правильні висновки щодо першопричин або розв'язання тієї чи іншої ситуації у практичній роботі, планувати та реалізовувати програми саморозвитку.

Пропонований навчальний посібник – результат спільної роботи науковців Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та Донецького державного університету управління.